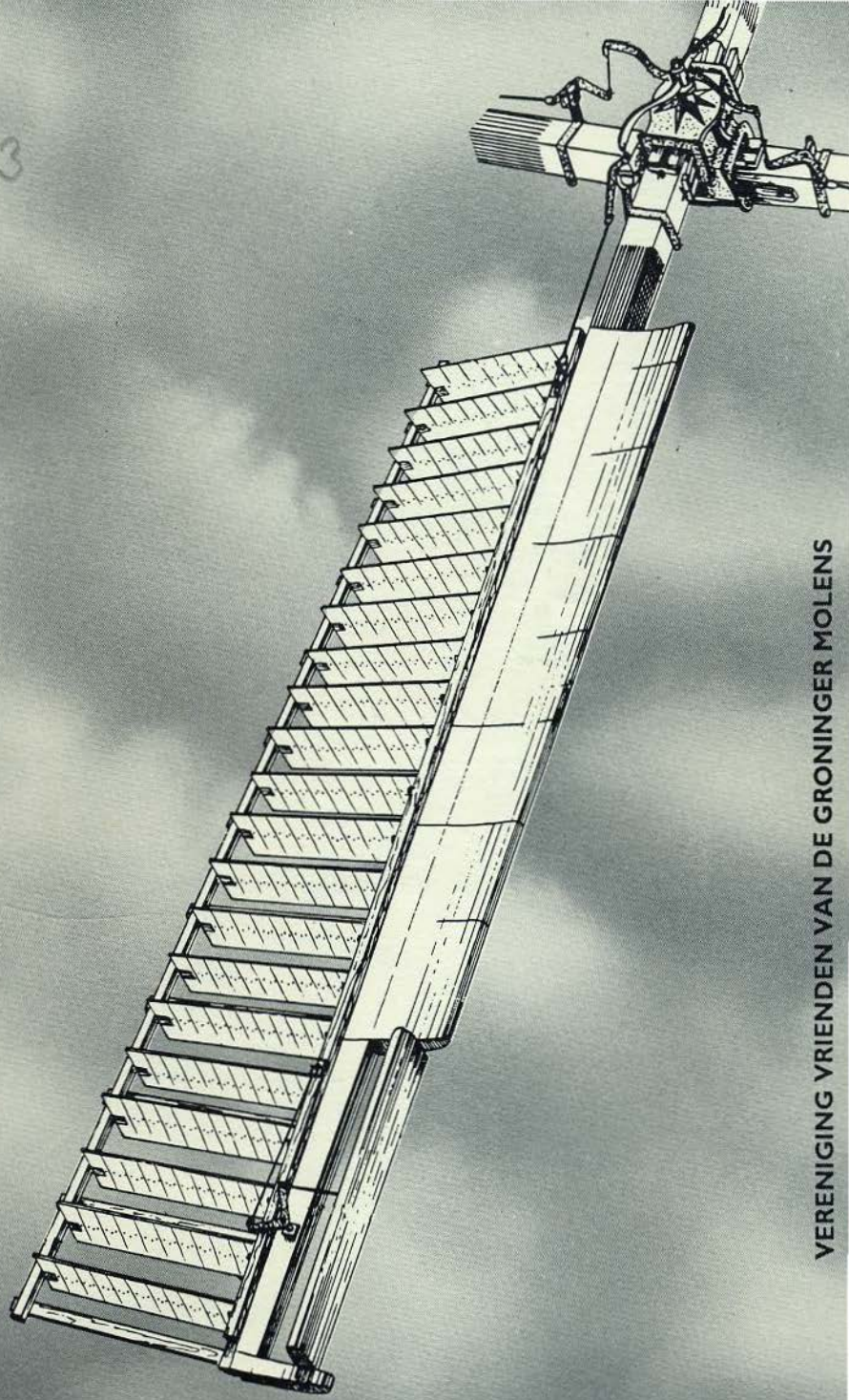

73

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*
Fa. DOORNBOS

A-kerkhof 33 - 9712 BC Groningen
Telefoon 050-120807

Naar windmolen

Joeswert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannekoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenprodukten
(ook voor zelfbakkers/sters)

Dinsdag t/m zaterdag geopend van
13.00 - 17.00 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0 59 41 - 15 45

- * *Porselein*
- * *Kristal*
- * *Tafelbestek*
- * *Kado-artikelen*
- * *Lederwaren*
en
- * *Sieraden*

WOLDRING

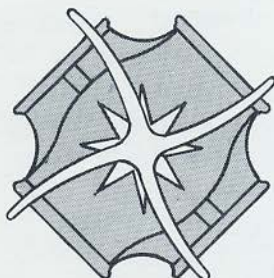
Oosterstraat 19
Groningen - Tel. 050-133880

Meubels
en
Verlichting

WOLDRING

Stoeldraaijerstraat 25
Groningen - Tel. 050-143222

DE ZELFZWICHTER

Jaargang 21, nummer 73
Maart 1994

De Zelfzwichter is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Het blad verschijnt in de maanden **maart, juni, september** en **december**. Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal **f 20,-** per jaar is het abonnement van **De Zelfzwichter** gekoppeld. Losse nummers kosten **f 2,50** exclusief porto.

Correspondentie-adressen

- ♦ Vereniging Vrienden van de Groninger Molens:
Postbus 213, 9700 AE Groningen.
- ♦ Redactie van de Zelfzwichter:
H.A. Hachmer, Mezenlaan 43, 9663 CM Nieuwe Pekela.

Adressen van het dagelijks bestuur:

T. de Jong (voorzitter), Barkstraat 15,
9745 BV Hoogkerk, tel. 050-56 59 53.
Dr. F.L. Humbert (secretaris), Oosterweg 11,
9751 PA Haren (Gr), tel. 050-34 81 69.
Mw. B. Tiemens (Penningmeester),
Stein van Malsenstraat 21, 9842 PS Niezijl,
tel. 05947-1 34 50.
B. Dijk (techn. adviseur), Aduarderdiep 3,
9833 TG Den Ham (Gr.), tel. 05903-17 22.

Redactie

W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
P. van Dijken, Uithuizermeeden
H.A. Hachmer, Nieuwe Pekela

Aan dit nummer werkten mee:

H. Blaauw, M.E. van Doornik, Eddy Freriks,
W. Haan, C.E. van der Horst, D.A. van der
Horst, H. Noot, B. Oomkens, W. Roose,
Stichting De Groninger Molen B. Tiemens.

In deze Zelfzwichter:

Redactioneel	2
Begroting 1994	3
Molennieuws	4
Molencursus en excursie	7
Nationale Molendag	8
Groninger Molendag	8
Dubbele windrozen op molens	9
Jubileumexcursie Westfälische Mühlenstraße (deel 2)	10
Verstild Verleden (deel 8)	14
Wat is gezelliger dan een molenkat	15
Het Molentje	16
Een doodelijk ongeval te Onstwedde	18
Gilde Nieuws, afd. Groningen	19
Een "Molentochtje" in de Périgord	20
Molenbezoek aan Groningen	24
Korenmolen te Grootegast (deel 1)	28
Over een molenverzameling	32
Oost-Groninger Molendagen	36
Nieuwe Leden	36

Vormgeving en drukwerk:

Drukkerij Hoekstra, Grijskerk

Redactioneel

Het is weer afwachten wat het jaar 1994 ons zal brengen. Helaas nam in 1993 de heer C.E. van der Horst afscheid van de redactie. Gelukkig is hij bereid gevonden om zijn bekende rubriek, "Over een molenverzameling", voort te zetten.

We willen overigens ook onze lezers oproepen om zoveel mogelijk kopy in te leveren. U hoeft bepaald geen Joost van den Vondel of Jan Wolkers te heten. Bent u geen goede schrijver, schaam u niet, de redactie zal uw stuk bewerken tot een leesbaar verhaal.

Een speciale oproep laten we uitgaan naar onze Gildeleden. Laat eens wat van je horen. Oude Zelfzwichters nalezende lijkt het er soms op of er in heel Groningen maar een handvol vrijwillig molenaars actief zijn. Stuur eens de draaiuren naar de redactie zodat we evenals in De Utskoat, orgaan van de Fryske Mole, een overzicht kunnen geven van de draaiuren van maalvaardige molens. Het behoeft geen wedstrijd te worden, maar de lezer krijgt zo wel een aardig beeld van het molengebeuren.

Met al uw medewerking kan en zal de Zelfzwichter een lezenswaardig blad blijven.

H.A. Hachmer

Voor het volgende nummer van "De Zelfzwichter" (juni 1994) wordt u verzocht uw kopij in te zenden vóór

24 mei 1994

Enige opmerkingen bij het insturen van kopij :

- Het liefst op een 3,5" diskette, soort tekstverwerker maakt niet uit. Na gebruik sturen wij de diskette aan u terug, OF
- Op getypte A4 vellen met rondom een marge van minimaal 2 cm., OF
- Duidelijk handgeschreven tekst.

Begroting 1994

Zoals aangekondigd in de vorige Zelfzwichter kunnen we u de begroting voor 1994 presenteren. Op de voorjaarsvergadering heeft u de gelegenheid hierover vragen te stellen. Hierbij al vast een korte toelichting op enkele posten. Het lijkt noodzakelijk het bedrag voor de Zelfzwichter met f 1000,- te verhogen. Dit betekent dat een groot deel van het jaarlijkse budget op gaat aan de Zelfzwichter. Om dit bedrag niet nog verder op te laten lopen, wordt momenteel onderzocht op welke wijze we kosten kunnen besparen zonder dat de kwaliteit van de Zelfzwichter in het geding komt.

Het budget voor de bestuurskosten bleek vorig jaar te hoog ingeschat. Per jaar zal hier enige schommeling in voor kunnen komen in verband met aanschaf van enveloppen en dergelijke.

Omschrijving LASTEN	begroting 1992	rekening 1992	begroting 1993	begroting 1994
Zelfzwichter	7500,00	9536,49	9000,00	10.000,00
Excursie	4000,00	2789,86	4000,00	4.000,00
Inkoop	1000,00	301,75	1000,00	1.000,00
Voorlichting/ Public Relations P.R.-fonds	4000,00	6371,35	1500,00 500,00	1.650,00
Ledenvergadering/ administratie	1500,00	1540,49	2000,00	2.000,00
Bestuurskosten	2300,00	1537,20	2600,00	2.000,00
Afschrijvingskosten	1500,00	866,00	1000,00	750,00
Documentatie/Archief	1200,00	505,85	1000,00	1.000,00
Archieffonds		694,15	300,00	300,00
Subsidies aan derden	3000,00	3275,00	2500,00	2.500,00
Molenfonds	0,00	0,00	500,00	500,00
Batig saldo	0,00	0,00	0,00	0,00
TOTALE LASTEN	26000,00	27418,14	25900,00	26.200,00

Omschrijving BATEN	begroting 1992	rekening 1992	begroting 1993	begroting 1994
Contributies en giften	17000,00	17759,44	17000,00	17.000,00
Advertentie- verkoop	2000,00	2250,00	2000,00	2.000,00
Excursie	4000,00	2415,00	4000,00	4.000,00
Verkoop	2500,00	2137,72	2000,00	2.000,00
Rente	500,00	1146,96	900,00	1.200,00
Nadelig saldo	0,00	0,00	0,00	0,00
Bijdrage uit P.R.-fonds		1709,02		
TOTALE BATEN	26000,00	27418,14	25900,00	26.200,00

Namens het bestuur,

B. Tiemens, penningmeester

Molennieuws

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar het molenummer in de tweede druk 1981 van het Groninger Molenboek.

2. Koren- en pelmolen *Aeolus* te Adorp.

Sinds deze molen ruim een jaar geleden verkocht is, is er maar weinig onderhoud aan de molen uitgevoerd. Hierin is in het najaar van 1993 echter verandering in gekomen. De molen is in korte tijd voorzien van nieuw hekwerk aan de roeden. Alleen jammer is het dat deze molen zo weinig in gebruik is. De eigenaar is nog altijd op zoek naar een vrijwilliger, die de molen graag wil bedienen.

3. Poldermolen *De Eolus* te Den Ham.

Molensichting Westerkwartier zal een bijdrage van f 4000,- uit het calamiteitenfonds ontvangen. Hiermee wordt tegemoet gekomen in de kosten ter vervanging van een gang kammen in de onderbonkelaar.

7. Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel.

Afgelopen nazomer is het noordoostelijke kwart van het stellingdek door de vrijwilliger vernieuwd. Om de zware planken van bangkirai omhoog te krijgen, heeft een horizontale roede met een takel als kraan dienst gedaan. Ter voorkoming van het erin zwikken van je voeten zijn de spleten tussen de planken versmald tot 2 cm., want veiligheid staat voorop. Verder zijn in december-januari twee gangen kammen in het gaande werk vernieuwd. Bijzonder is het feit, dat op één der oude kamstaarten de naam Jan Boorsema met het jaartal 1869 is aangetroffen, een oud molenmakersgebruik. Ze hebben dus nog dienst gedaan toen het bovenachtkant in Niekerk (W.K.) heeft gestaan, voor de bouw te Den Andel in 1875! De nieuwe kammen, 47 stuks in totaal, heeft de vrijwilliger zelf vervaardigd uit oude, van elders afkomstige sloepkammen van grotere afmetingen Over recycling gesproken!

In overleg met de nieuwe eigenaar, Molensichting Winsum, is een onderhoudslijst samengesteld, die 25 punten omvat. Voorts heeft de molenmaker enkele dakkisten in het achtkant vernieuwd. Al met al is er in Den Andel genoeg te doen! De molen draait iedere vrijdag.

25. Koren- en Pelmolen *De Vier Winden* te Pieterburen.

Eind 1993 werden in deze molen een nieuwe windpeluw met burgemeester en wethouders geplaatst. Door de firma Renofors werd de kop van een voeghout aangelast met epoxy hars. Tevens werd het halsslager, de stormluiken en betimmering van het voorkeuvelens vernieuwd. Deze molen is nu weer maalvaardig en wordt voorlopig door vrijwillig molenaar P. van Tongeren bemalen. Versterking van actieve vrijwillige molenaars in deze hoek is dringend gewenst. Enthousiastelingen kunnen zich opgeven bij de Vereniging of bij de Stichting De Groninger Molen.

Op 16 april zal er een open dag worden georganiseerd door de eigenaresse van de molen voor de gemeenschap in Pieterburen. Alle inwoners krijgen persoonlijk een uitnodiging voor bezichtiging van de molen tussen 10.00 en 14.00 uur. Er zal gratis koffie en koek voor iedereen zijn. Aan de kinderen worden kleurplaten verstrekt.

28. Koren- en Pelmolen te Ganzedijk.

In november 1993 werd de kap herplaatst op het achtkant, terwijl medio december het gevlucht nog op de grond lag. Het binnenwerk is grotendeels voltooid, inclusief het pelwerk.

43. Koren- en Pelmolen *Windlust te Zandeweer.*

In de maanden november en december 1993 werd in het kader van het jaarlijks onderhoud van deze molen hier enige zaken aangepakt. Vernieuwd werden de leggoten onder de lange spruit in de spruitkisten, de roedewiggen en keerklossen van de binneroede, alsmede diverse kluften, enige heklaten en voorzomen van het gevlucht. Beide lange schoren, welke bij de bevestiging aan de staart diep ingerot waren, werden aangelast, zodat er nu weer naar behoren gekruid kan worden. Uitvoerder van de werkzaamheden was de firma Dunning.

66. Korenmolen *De Zwaluw te Zuurdijk.*

De Vereniging De Hollandsche Molen heeft een subsidieverzoek gedaan voor de molen De Zwaluw te Zuurdijk. Het bestuur van de Stichting De Groninger Molen heeft besloten om f 3000,- beschikbaar te stellen voor deze molen.

69. Koren- en Pelmolen *Jonge Jan te Uithuizen.*

De vorige keer vermeldde we dat de molen van buiten weer geheel compleet was, zo is dit inmiddels ook van binnen het geval.

In december werden de nieuwe deuren in de inrijpoorten herplaatst. De molen kreeg een nieuwe kap-, steen- en pelzolder, alsmede nieuwe trappen. Er werd een nieuwe schijffloop geplaatst met hergebruik van de oude staven. De beide koppels maalstenen zijn voorzien van nieuwe kuipen met deksels, kaarbomen, karen en schuddebakken. Door geldgebrek is alleen het zuidelijke koppel kunststenen maalvaardig opgeleverd. Het noordelijk koppel blauwe stenen bleek geheel versleten en is zo weer op elkaar gelegd. Het luiwerk is van een nieuw touw en afschietblok voorzien. Een stukadoor heeft de muren netjes afgewerkt. Het is jammer dat de pellerij niet uitelkaar is gehaald. Alles is blijven zitten. Zelfs de dustgroepvloer is maar zo hier en daar vernieuwd, terwijl aan de zevery en waaierkast nagenoeg niets is gebeurd. Ook zijn de beide pelkaren, de kuipschuiven en de deksels boven de ruimtes van de schootemmers niet herplaatst, zodat de pelzolder een kale, lege aanblik

biedt. De beide schootemmers zijn nog wel aanwezig, ze waren medio december te vinden op de eerste zolder. De volgende stap zal de officiële opening zijn. Op dit moment is hierover nog niets bekend. Eveneens is het nog onbekend wie hier als vrijwillig molenaar gaat draaien.

114. Koren- en Pelmolen *De Hoop* te Garsthuizen.

Deze fraaie molen is onlangs in andere handen overgegaan. De nieuwe eigenaar is de heer O. Baldus uit Keulen. Hij draagt de molen een warm hart toe. Vrijwillig molenaar en instructeur D. Wijchel blijft actief betrokken bij de molen *De Hoop*.

123. Korenmolen *De Onderneming* te Vierhuizen.

De restauratie van *De Onderneming* is afgerond. Door molenmakerij Dunning is de molen voorzien van een nieuwe korte spruit en verdere opbouw. Tevens is de kruiring en de kapbedekking vernieuwd. De molen kan nu weer als voorbeeld dienen voor de vrijwilligers die onder leiding van de instructeur B. Dijk hier les krijgen.

Molencursus en excursie

De Volksuniversiteit organiseert samen met de Stichting *De Groninger Molen* een cursus voor mensen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis en de techniek van windmolens. De cursus zal worden gegeven in het Zernikecollege, Helperbrink 30 te Groningen op 12, 19 en 26 april, telkens om 20.00 uur. In de cursus komen verschillende aspecten van de molenbouw en de geschiedenis van de molen vanaf de vroegste tijden tot heden aan bod. Bij de cursus hoort een cursusboek en tijdens de lessen worden veel dia's vertoond.

Los van de cursus, maar natuurlijk wel als een duidelijk vervolg erop, bestaat de mogelijkheid om aan een molenexcursie deel te nemen. Deze excursie zal worden gehouden op zaterdag 7 mei 1994. We bezoeken de standerdmolen van Ter Haar, de watermolen van Nieuw Scheemda,

de zaagmolen van Woltersum en de korenmolen van Thesinge. De cursus wordt gegeven door ons lid D.J. Tinga. De kosten voor de cursus (exclusief excursie) bedragen f 45,-. Aanmeldingen en informatie: Volksuniversiteit Groningen, 9712 GC Groningen. Tel. 050 - 126555

Nationale Molendag 1994

Op zaterdag 14 mei is er weer de nationale molendag. Dit uniek evenement kent zijn weerga niet. Waar in de wereld vind je op zo'n dag als deze zoveel draaiende molens op betrekkelijk kleine afstand van elkaar. Nergens toch! Deze dag werkt export bevorderend en we zijn er trots op dat vele vrijwilligers zich deze dag voor de molen en hun omgeving inzetten. In onze provincie kunnen bijna alle 82 molens draaien. Met de honderveertig Gildeleden en beroepsmolenaars in onze provincie moet het mogelijk zijn alle draaivaardige molens in beweging te zetten. Plaatselijk zullen er weer tal van evenementen worden georganiseerd. Let daarom op de berichtgeving in uw regionale kranten omtrent deze dag. De vrijwilligers en mulders zijn er op deze dag speciaal voor U!

Groninger Molendag 1994

De Stichting De Groninger Molen organiseert in samenwerking met de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens en het Gilde voor Vrijwillig Molenaars op zaterdag 11 juni 1994 een Groninger Molendag. Naast de zorg om het Groninger molenbezit voor de toekomst te behouden, is het van belang om ons culturele erfgoed onder de aandacht van een breed publiek te brengen. Is het niet zo, dat juist deze monumenten getuigen van onze rijke geschiedenis en bijdragen tot een gevarieerd en boeiend landschap? Binnen de

groep monumenten, vormen de molens een bijzondere kwetsbare groep. Voor het onderhoud is een financiële ondersteuning onontbeerlijk. Mede hierdoor willen wij de molens regelmatig onder de aandacht brengen van een breed publiek. Er worden voor deze Groninger molendag diverse fietsroutes georganiseerd. Informatie is te verkrijgen bij de plaatselijke VVV's.

GRONINGER MOLENDAG

Dubbele windrozen op molens

door W. Roose

Van de heren Roose en Noot ontvingen we reacties naar aanleiding van het artikel over de jubileumexcursie. Zij melden ons dat er nog meer molens zijn met dubbele windrozen. Volgens de heer Roose in Eyendorf en Moorsee en volgens de heer Noot in Moorsee en Pandrup. De afbeelding van de molen in Pandrup laat echter zien dat het hier momenteel om 2 nep windrozen gaat. Ze dienen thans alleen ter decoratie.

De heer Roose is molenaar op de Roode Leeuw te Gouda. Zijn brief nemen we integraal over.

Even een kleine correctie op het artikel "Jubileumexcursie Westfälische Mühlenstraße" in Zelfzwichter nummer 72. De afgebeelde molen te Meßlingen is beslist niet de laatste in Europa met twee windrozen. Er zijn er nog minstens twee, beide in de deelstaat Niedersachsen (voorm. B.R.D.):

1. De in 1897 gebouwde achtkante houten molen te Eyendorf, zeg maar "grondzeiler", al draaien de roeden hier enkele meters boven de grond. Deze roeden zijn voorzien van dubbele zelfzwiching (d.w.z. kleppen aan beide zijden van de roeden). Hij is nog maalvaardig en wordt nog regelmatig op vrijwillige basis in bedrijf gesteld. Eyendorf ligt op de "Lünenburger Heide" ten zuidoosten van Hamburg.

2. De in 1904 gebouwde achtkante houten stellingmolen te Abbenhausen Moorsee. Nog tot 1977 in bedrijf, waarna een niet erg vakkundige restauratie volgde. Het "zelfzwichingskruis", waarvan binnenroede met dubbele kleppen,

Moorseer Mühle. Moorsee/Abbenhausen, Landkreis Wesermarch. Openingstijden: 09.00-12.00 uur en van 15.00-18.00 uur. Gesloten op zaterdagmiddag, zondag en maandag (Foto: H. Noot, 2 juni 1990).

werd toen omgebouwd tot onbruikbaar "zeilroedenkruis". Bij een bezoek in 1990 was hij juist door een Groninger molenmaker (WIE weet door WIE?!) gerestaureerd. De molen met een zeer complete inrichting was weer maalvaardig. De binnenroede was weer van zelfzwichting voorzien. Beide roeden waren nieuw: Fa.

Buurma, Oudeschans. (moet zijn; fa. Dunning, red.) De krasse (oud-) molenaar Heinrich Reinken, toen reeds de 80 gepasseerd!, liet de molen samen met een vrijwilliger weer regelmatig draaien.

Naast de molen is een museum. Abbenhausen-Moorsee ligt in de "Wesermarsch", ten noordwesten van Bremen.

Jubileumexcursie Westfalische Mühlenstraße (2)

door M.E. van Doornik

Op zondagmorgen werden we verrast met een zeer uitgebreid ontbijt in de fraaie feestzaal. Lekker sappige vleeswaren, waarbij je moet uitkijken dat je het gebit niet doorslikt! Zo lekker was het.

Na veel zoeken en veel gemanoevree met de bus over smalle wegen kwamen we bij de waterradmolen van Kleinen-Bremen. Het heeft een

bovenslagrad en is uitgerust met twee koppel maalstenen en een klein pelsteentje. Ook liet de plaatselijke molenaar de molen voor ons draaien. Hierna brachten wij een bezoek aan het Wasserstrassenkreuz bij Minden, een waterbouwkundig hoogstandje van Duitsland. Het Mittellandkanaal gaat hier door een reusachtig aquaduct op 14 meter hoogte over de rivier Weser. U kunt hier zowel boven als beneden schepen voorbij zien varen. Het geheel is in 1915 gebouwd in streng Pruisische stijl, compleet met burchtachtige torens bekroond door een gebroken dak. Wat verderop is een grote sluis met een diepe kolk om de schepen gelegenheid te geven van de Weser naar het kanaal of omgekeerd te schutten. Zoiets kennen we niet in Nederland!

Waterradmolen te Döhren, Anno 1721. Deze molen heeft 2 koppels maalstenen met bovenliggend spoorwiel. (Foto: M. E. van Doornik, 13 juni 1993)

Achtkanten komen hier niet veel voor en onze chauffeur trapte op de rem in Bierde, waar een beltmolen staat. Het achtkant is rechtlijnig en direct vanaf de belt tot de kap met schaliën gedekt. Het houten gevlucht hing wat krom en zag er verwaarloosd uit. Er hebben vroeger zelfzwichtingskleppen in gezeten. Naar boven kijkend, valt het op dat hij een rond boventafelement heeft, die eerder dienst heeft gedaan als velg van een spoorwiel in een rosmolen, want boven het midden van de acht velden steekt de ring ver naar buiten, waarin gaten voor de kammen zichtbaar zijn. De molen is gebouwd in 1802. De volgende molen is een

bijzondere: namelijk de water-vluchtmolen van Lahden. Deze "Klostermühle" wordt als waterradmolen reeds in oude oorkonden uit 1292 genoemd, later is de ronde stenen stellingmolen in 1876 erop gebouwd en de waterradmolen door een turbine gemoderniseerd. De molen is als complete meelfabriek op waterkracht nog steeds in bedrijf en de wieken draaien alleen voor de prins met een soort glad bovenwiel zonder kammen! De roeden zijn in 1992 in Nederland vervaardigd door de fa. Derckx. Bijzonder is de rondgezaagde binnensluiting van de stelling tegen het ronde muurwerk, wat normaal niet voorkomt. De

molen is mooi gelegen met de kerk op de achtergrond, maar er staan te veel bomen!

Onderweg reden we langs de fraaie open standerdmolen van Neuenknick, met een merkwaardig schuin aflopende nok in de kap. Hij staat heel fraai tussen de golvende korenvelden met uitzicht rondom, maar de weg erheen is te smal voor onze bus, daarom werd er besloten om door te rijden naar de torenmolen van Seelenfeld. Net als in Eilhausen gisteren, ook een zogenaamde "Königsmühle", gebouwd in 1731. Helaas in vrij vervallen staat en men moest via het gaande werk klimmen om de kap te kunnen bereiken. Heel vreemd is de vangbalk naast het rechter voeghout. Bij de molen waren er enkele feesttenten opgericht ter ere van de Kreismühlentag vandaag, een soort Nationale Molendag in deze streek. Overal werd er lekker gegeten en gedronken. Sloten bier gingen door de tapkranen, enorme gebakjes in verschillende soorten, barbecue-vlees, molenbrood besmeerd met reuzel, enz. enz., zodat het niet alleen een molenroute, maar ook een vreetroute is geworden! In de korenvelden groeien hier nog veel korenbloemen, wat ik in Nederland alleen nog uit mijn jeugdjaren kan herinneren....

Hierna gingen we naar de waterradmolen van Döhren, een aardig vakwerkgebouw met een ver uit het

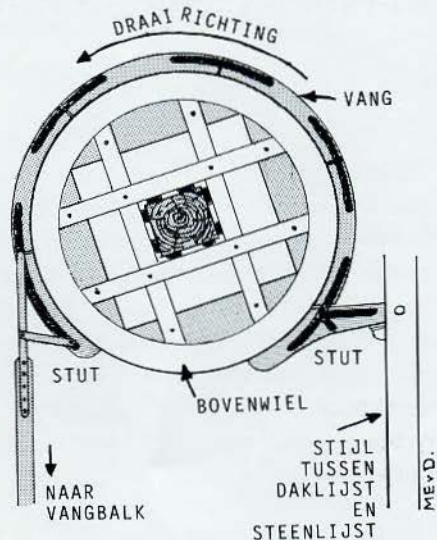
De rechtsomdraaiende standerdmolen te Oppenwehe. De kast heeft kombuizen om meer ruimte in het molenlichaam te creëren. (Foto: M.E. van Doornik, 13 juni 1993.)

dak stekende grote dakkapel voor het luiwerk. Ook was het waterrad hier in werking en de twee koppel maalstenen, aangedreven door een groot spoorwiel (bovenaandrijving) zongen dat het een lieve lust was. Het geheel ligt in de bossen gesitueerd. Na een vrij lange rit over de snelweg naar het westelijke deel van deze Kreis bereikten we de open standerdmolen uit 1657 van Wehe (nee, niet dat dorpje in de gemeente De Marne, maar hier in Duitsland). Dit is de oudste windmolen van deze Kreis met rechtsomdraaiend gevluucht. Hij stond te draaien met witte zeilen en bij de molen is er weer een eet-

gelegenheid! De molen heeft een soort dubbele stutvang met zowel links als rechts een stut tegen het bovenwiel (zie afbeelding). Niet ver daarvandaan staat ook een rechtsomdraaiende standermolen, het is die van Oppenwehe, echter met kombuizen opzij. Deze dateert uit 1705 en is verplaatst in 1868. Pas gerestaureerd en het luiwerk was zelfs nog niet klaar. Hier ben ik in 1988 nog geweest, toen had de molen een gewone kast en verkeerde in vervallen staat met onder andere totaal vermolmd kruisplaten!

Vroeger waren er in deze Kreis veel standermolens met kombuizen; het laatste exemplaar, afkomstig uit Hille, verdween door verplaatsing naar een openlucht-museum in Bielefeld in 1930. Met deze recente restauratie hier in Oppenwehe heeft men een verdwenen molentype terug gebracht.

En hiermee eindigt onze zo prachtige excursie. Het liep al tegen zes uur 's middags en er werd besloten om huiswaarts te gaan. Tot slot kunnen we concluderen dat de "Westfälische Mühlenstraße" ons erg goed bevallen is. De Molenvereniging Kreis Minden-Lübbecke doet hier zeer veel aan propaganda (in alle openbare gelegenheden treft men hier folders aan) en zij kunnen goed feesten organiseren en molenroutes uitzetten, maar hun kennis van molentechniek moeten wij helaas in twijfel trekken (ontbreken van wouterlatjes, van spitijzers in askoppen, te weinig smering, zeilen op rare manieren vastgeknoopt enz.), wat bij ons "thuis" gelukkig niet het geval is.

Een schets van het dubbele stut-vangstelsel in de standermolen te Wehe. Gezien vanaf de penzijde.

Ter afsluiting gingen wij eten in het restaurant Pollmeyer's Bauernstuben bij Friesoythe in zuidelijk Ostfriesland waarna we na half tien weer in Groningen arriveerden.

Onze dank gaat uit naar de arme Gerard Koster die voorin de bus altijd druk bezig was met de landkaarten en aan onze aardige chauffeur Piet Bakker uit Winsum. Op veel plaatsen sloegen wij een verkeerde weg in, dan weer achteruit rijden en de goede weg genomen. Niet één mopperend woord kwam over zijn lippen en hij wist zijn stralende humeur altijd te bewaren. Zo'n geweldige kerel!

Verstild Verleden (8)

door H.A.Hachmer

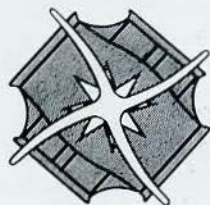
Deze keer reizen we naar Aduard, het dorp dat vooral bekend werd om zijn abdij. Van deze abdij bestaat alleen nog de eetzaal(refter). Om een idee te krijgen hoe groot het klooster eens was moet u de eetzaal maar eens bekijken. Die staat namelijk midden in Aduard en doet anno 1994 dienst als Nederlands Hervormde kerk. De gebouwen van de abdij waren hieromheen gegroepeerd. De kloosterlingen werden na 1594 verdreven en in de loop der tijd verdween het gehele gebouw. De stenen werden door omwonenden dankbaar verwerkt bij de bouw van woningen en boerderijen. Menig gebouw bevat anno 1994 nog kloostermoppen, stenen die opvallen door hun buitensporige formaat.

Het molenverleden van Aduard is minder spectaculair, maar het dorp kende in het midden van de vorige eeuw toch nog twee molens.

Aan de zuidwestzijde van het dorp stond in 1628 al een standerdmolen. In 1771 werd deze vervangen door een achtkante grondzeiler. In 1854 werd de molen vergroot tot tot stellingmolen en kreeg er een funktie als pelmolen bij. In 1880 werd de molen door stormschade onherstelbaar beschadigd en gesloopt.

In het noordwesten van het dorp stond eveneens een molen. Deze werd in 1721 gebouwd voor Cornelis Onnes. Volgens de gegevens van B. van der Veen Cnz. verkocht Pieter Jacobs in 1771 de ruïne van de molen, en liet een zekere Berend Doornbosch een nieuwe, geheel houten stellingmolen bouwen. Zelf vraag ik mij af of hier

niet sprake is van een verwisseling van gegevens. Zou dit niet zo zijn dan werden er dus in 1771 twee gloednieuwe molens gebouwd. In 1854 werd de aan de noordwestzijde staande molen verbouwd tot korenmolen. In de molen werden twee koppel stenen aangebracht. In 1872 wordt K. Bakker als molenaar genoemd. In 1906 was Simon Voogd de molenaar. Hij staat waarschijnlijk op de foto bij de molen. In 1928 werd de molen te Aduard gesloopt.

*De molen van Voogd te Aduard in betere tijden.
(Foto: Rijksarchief Groningen)*

Wat is gezelliger dan een molenkat?

door Martin E. van Doornik

Sinds ongeveer anderhalf jaar woont er een kat in molen De Jonge Hendrik in Den Anel. Op zich niets bijzonders, bij diverse beroepsmolenaars treft men wel molenkatten aan, een goeie tegen de muizen in de molen. Maar bij een vrijwilliger?

De kat in kwestie is door een buurman 'vergeten' die verhuisd is en enige tijd al miauwend rond de molen zwierf. Als kattenliefhebber heb ik me toen over haar ontfermd.

Aangezien ik thuis al drie katten heb, zou ze het risico ondervinden in een krijzend territoriumgevecht verwikkeld te raken, is er besloten haar in de molen te laten wonen. Er is in een raam aan de achterzijde een

katteluikje aangebracht en er is een warme slaappleats gecreëerd en mijn vrouw gaf haar de naam - hoe kan het anders - Wiekje. In de loop der tijden is er een hechte vriendschap tussen mij en Wiekje in de molen, ze loopt altijd met me mee. Muizen die zich op speurtocht naar m'n kostbare graan wagen, moeten het vaak met de dood bekopen. Wiekje wordt overigens iedere dag goed verzorgd, de molen is maar tien minuten van huis per fiets bereikbaar. Al met al is mijn verblijf op de molen gezelliger geworden en het verhoogt mijn motivatie van het vrijwilliger-zijn. Zijn er nog andere vrijwillige molenaars die op hun korenmolen zo'n bondgenoot (tegen muizen) hebben?

Het Molentje

door H. Blaauw

Hei molentje, molentje, Hoog in den wind,
Wat sta je weer dapper te draaien.
Je doet of je 't uiterst noodzakelijk vindt.
Het licht van den zomer te maaien.

Je kijkt naar de zon en je denkt: "Wat een schat,
Wat een schat,- laat ik daadlijk beginnen!"
De zon is van goud, maar het licht is te glad:
Je haalt er geen hallem van binnen.

De wieken bewegen en vliegen en vegen
Hun schaduwen tegen den grond.
De steenen die dreunen en draaien en steunen
En komen al kreunende rond.

Maal verder, maal verder, maal stevig en straf.
Je werken blijft toch onbegonnen.
Het licht van den zomer dat maai je niet af,
Het licht van de zomersche zonne.

(uit: 'Tochten' van Jan Pruis)

Boven het liedje staat: Opgewekt. Laten ook wij het nieuwe jaar opgewekt beginnen met "Het Molentje" van Jan Prins, pseudoniem van de gepensioneerde zeeofficier C.L.Schapp, geboren 1876. Hij gaf uitmuntende, frisgeschreven Hollandse gedichten in zijn bundels Tochten, Getijden en Verschijningen. Hij hield van zijn Hollandse Land met dijken, molens en wolken; ook van zijn schip, van de haven waarin het ligt, de zee waarop hij voer.

Het Lied stond in de zangboeken van de Lagere school tot in de leesboeken van het Middelbaar onderwijs. Leraren Nederlands konden het uitvoerig bespreken.

Hei molentje, molentje, Hoog in de wind,

Wat sta je weer dapper te draaien.

De begroeting in de beide eerste coupletten. De rijke fantasie.

In het derde couplet de werkelijkheid. Lees dit eens hard voor je zelf op. Je voelt de maat van de wieken en de stenen bij het draaien.

Het vierde couplet het afscheid:

Het Licht van de zomer, dat maai je niet af.

Het Licht van de zomerse zonne.

Laten we hopen, dat we inderdaad veel zomerse zonne krijgen met wind voor de draaiende molens.

Ik wens u allen een gezegend molenjaar.

Een doodelijk ongeval te Onstwedde.

door H.A. Hachmer

Enige tijd geleden las ik de bij de gemeente Stadskanaal berustende rapporten van de arbeidsinspectie gemeente Onstwedde. De rapporten geven een beeld van de bedrijfsongevallen aan het begin van deze eeuw. Allerlei bedrijfsongevallen passeren de revue. Afgerukte handen, beknellingen en dood waren geen uitzonderingen. Op één pagina kwam ik een tragisch ongeval tegen te Onstwedde. Begin deze eeuw werd te Onstwedde een kleine molen gebouwd voor de familie Wubs. Bij de bouw kwam één van de molenmakersknechten om. Het rapport van de arbeidsinspectie geeft precies weer wat er gebeurde. Hieronder volgt het letterlijke weergave van het verslag.

No. 497. Veiligheidswet.

Stkgn. 26 Juni 1900

119.

Ter voldoening aan art. 12. der veiligheidswet heb ik de eer Ued. mede te deelen, dat door mij een onderzoek is ingesteld naar de oorzaken en de gevolgen van het ongeval, op den 20 dezer, overkomen bij den in aanbouw zijnden windkorenmolen te Onstwedde, uitvoerder H. Boezeman aan de molenaarsknecht Wessel de Boer. Uit dat onderzoek is mij gebleken, dat op gemelden datum des namiddags ongeveer 2,5 uur Wessel de Boer met Hendrik Huisman bezig waren op de zoogenaamde zwikstelling van den molen, ongeveer 3 m. boven den beganen grond liggend, aan te brengen. Terwijl zij den ligger in den muur wilden passen trok de Boer in plaats van den ligger in den muur te duwen, dien naar zich toe met gevolg, dat de ligger tuimelde en naar beneden viel. Hierdoor verloor ook de Boer het evenwicht en viel van de stelling op den grond. Daar de Boer dadelijk klaagde over erge pijn in de borst, ging de uitvoerder van het werk Hendrik Boezeman, die inmiddels ook ter plaatse was gekomen, onmiddellijk de hulp inroepen van den naast bij wonenden geneeskundige dr. Reddingus te Blijham, die daaraan dadelijk gevolg gaf. Bij diens komst bleek het echter dat de Boer, die onmiddellijk naar zijn kosthuis was vervoerd, reeds was overleden.

Eene inwendige bloeuitstorting door den val veroorzaakt, zou den oorzaak van het overlijden moeten zijn. De verongelukte was niet tegen ongevallen verzekerd.

Get. De B.d.g.O.

R.

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

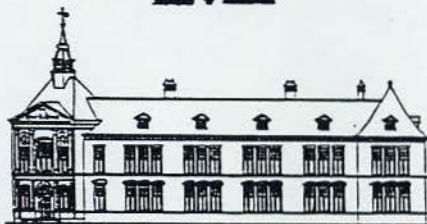
- Boerderijen ● Bungalows
- Villa's ● Molens
- Recreatiebungalows
- Tevens golfplaatbedekking

Ook voor reparatie & onderhoud

05906 - 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

VEENKOLONIAAL MUSEUM

Veendam

Openingstijden

maandag gesloten, dinsdag t/m vrijdag:

11.00-17.00 uur, zaterdag en zondag: 14.00-17.00 uur

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN

De Hoop

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwebloem
- viergranenmeel
- pannekoekmeel
- boekweitmeel

geopend:

Di. t/m Vr. 13.30-17.00 uur

Zat. 09.00-12.00 en 13.30-17.00 uur.

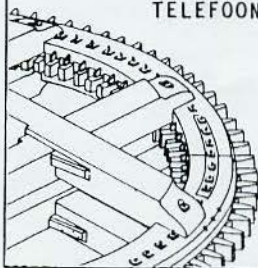
Molenaar J.J. Pot

telefoon 0 59 80 - 9 49 53

MOLENMAKERS- BEDRIJF

Roemeling en Molema

KERKLAAN 5, SCHEEMDA
TELEFOON 05979-1660

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor Molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon 05700-12353

P. REITSEMA

AMBACHTELIJK MOLENAAR

Schipvaart 36
9883 PR OLDEHOVE

Producent van diverse soorten meel, zoals:

- VOLKOREN TARWEMEEL
- MEERGRANENMEEL
- GELETTE TARWE
- ROGGEBLOEM
- ROGGE
- HAVER
- LIJNZAAD
- PANNEKOEKMEEL

De molen is voorzien van een pellerij, zodat we nog de OUDERWETSE GORT voor u hebben.

Molen "De Leeuw"
Oldehove Tel. 0 59 49 - 16 28

DE KAMERSPECIALIST

**HUUR
VERHUUR
ADVIEZEN
BEMIDDELING**

**Beheer van Huizen, Kantoren
en Bedrijfspanen.
Gespecialiseerd in Kamerverhuur.**

Eendrachtskade N.Z. 25
9718 BB Groningen
☎ 050 - 13 34 16
Geopend : 10-12 en 13-17.30 uur

LAMON

- Betonrenovatie
- Gevelherstel en -impregnering
- Kelderafdichting
- Houtworm- en zwambestrijding

LAMON

Produktieweg 8 9301 ZS Roden
Telefoon 05908 - 12400
Fax 05908 - 12988

Mesthandel G. Wever & Zn.

Uw adres voor:

**DRIJFMEST
VASTE MEST
VLOEIBARE SLIB
VASTE SLIB**

G. Wever
Sellingierstraat 26
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-1376

A. Wever
Sellingierstraat 22
9561 TB Ter Apel
Tel. 05995-4346

DE ZAAISTER v.o.f.

**Groothandel in Biologische
aardappelen,
groente,
fruit en
zuivel.**

Feithspark 11b,
9356 BX Tolbert
☎ 05945 - 15578

Rabobank

Voor een hypotheek op maat

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

Hondensport

Vogelzaden, Vogels

Aquariumbenodigdheden

Hengelsportartikelen

en alles voor Uw huisdieren

Rijksstraatweg 135

Telef. 344816

HAREN (Gr.)

DE MOLEN IN DE VREUGD?

Wij hebben
een grote collectie
geboortekado's, zoals:

*kindercouverts,
rammelaars,
spaarpotten,
servetbanden,
paplepels en
geboortebekers
in zilver en pleet.*

GRAVEREN IS GRATIS!

JUWELIER REPKO

Herestraat 4
Groningen
tel. 050 - 129131

Rabobank

Voor een spaarvorm die bij u past

Het is voor ons anno 1994 niet voor te stellen dat de naastbijzijnde arts te Blijham woonde en dat er op dat moment te Onstwedde geen arts voorhanden was. Wat dat betreft is die goede oude tijd bepaald niet zo goed. De molen van Wubs zullen we hedentendage tevergeefs zoeken. De molen legde het af tegen de tijd. De Boer verloor zijn leven voor een kortstondig bestaand bedrijf.

*De korenmol van Wubs, Vledderweg oz. Anno 1900. In 1946 zonder stelling en 1 roede. In 1947 gesloopt.
(Foto: W.O. Bakker)*

Gilde nieuws afd. Groningen

door B. Oomkens

Provinciale Groninger Molendag

Het afdelingsbestuur van het Gilde heeft aan de Stichting De Groninger Molen toegezegd de vrijwillige molenaars op te roepen medewerking te verlenen aan de provinciale Groninger Molendag op zaterdag 11 juni a.s.

Om een zo groot mogelijke publieke belangstelling te trekken is het van belang dat die dag zo veel mogelijk activiteiten in of rond de molen worden georganiseerd. Het afdelingsbestuur roept de Gildeleden op hiervoor de nodige initiatieven te ontwikkelen en tijdig contact te leggen met verenigingen, organisaties, etc. die hieraan willen meedoen. Te denken valt aan fietstochten, demonstraties van hobby's, tentoonstellingen, enz. Verschillende vrijwillige molenaars hebben op dit terrein ruime ervaring. Om concurrentie en overlappingsen te voorkomen is het wenselijk dat de vrijwillige molenaars regionaal afspraken maken.

De Gildeleden krijgen nog een uitnodiging voor een vergadering op zaterdag 7 mei a.s. waar een en ander nader kan worden besproken en waar de Stichting affiches zal uitreiken.

Zij die dit najaar examen willen doen voor het getuigschrift vrijwillig molenaar van De Hollandsche Molen worden verzocht zich uiterlijk 1 mei a.s. op te geven bij de secretaris van het afdelingsbestuur: B. Oomkes, Nassaustraat 65, 9675 EN Winschoten, tel. 0 59 70-1 42 69. Op die datum moet de kandidaat ten minste een jaar lid van het Gilde zijn en ten minste 150 praktijken in het maalboekje hebben. Op het gele schutblad van het maalboekje moet de instructeur verklaren, dat de kandidaat naar zijn mening met redelijke kans op succes examen kan doen. Het toelatingsexamen zal in mei of juni a.s. op een nader te bepalen molen worden afgenomen.

Een "Molentochtje" in de Périgord

door D.A. van der Horst (ook de foto's).

De Périgord in midden-west Frankrijk kennen de meeste Nederlanders onder de naam "Dordognestreek" of kortweg "de Dordogne". Tijdens onze korte na-zomervakantie in augustus 1993 verbleven we in dit gebied enkele dagen op een camping in het hart van deze streek, in de buurt van het middeleeuwse stadje (bastide) Belles. We besloten weer eens een niet toeristisch tochtje te maken: gewoon de detailkaart pakken en een route te volgen buiten de vakantiegangersstroom. Dat werd dan een molentocht langs de Nauze, een riviertje dat bij Siorac-en-Périgord in de Dordogne mondt. In dit hele Dordogne gebied stonden en staan zeker tientallen of waarschijnlijk wel honderden oude watermolens. Moeilijk als zodanig te herkennen. Een Nederlandse watermolen heeft zijn aandrijftrad buiten het eigenlijke molengebouw. Zo niet hier. De molens in dit gebied hebben (hadden) hun aandrijftrad in/onder het molenhuis. De rivier of beek loopt onder de molen door, het aandrijftrad ligt dus in het molenhuis. Herkenning van een (gewezen) watermolen is dus moeilijk. Een herkenningspunt is het oude in- of uitstroomgat.

In de kop boven dit artikelje staat "Molentochtje" dan ook bewust tussen aanhalingstekens: want echte "molens", in bedrijf zijnde, door water aangedreven installaties hebben wij niet gevonden. Wel restanten. Maar op de bovengenoemde detailkaart staan ze wel als

zodanig aangegeven. Daardoor werd het ons een stuk gemakkelijker gemaakt ons doel te bereiken. Daar gaan we dan, we volgen de kaart bovengenoemd:

"Le moulin vieux", een groot verlaten fabrieksachtige loods waar een pad langs voert dat uitdrukkelijk via een

bordje waarschuwt dat bezoekers ongewenst zijn, hetgeen wij negeren. Door een aantal sleuven in een krakkemikkige houten deur maken we foto's van het interieur.

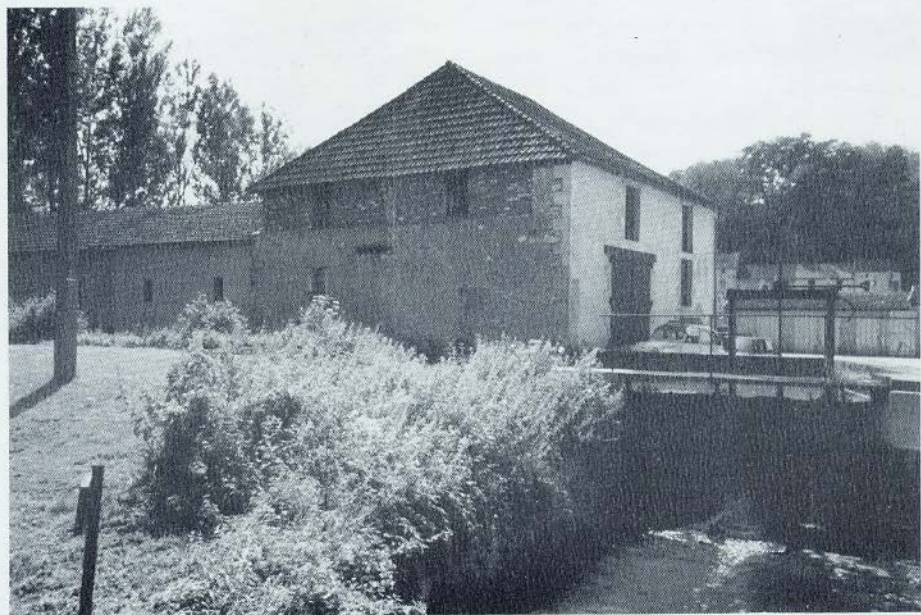
Een paar honderd meter stroomopwaarts ligt de "Moulin Rouge", niet te verwarren met het bekende Parijse etablissement. De Nauze heeft z'n loop door de jaren heen wat verlegd, zodat de molen niet meer aan de beek staat. Op naar "Le moulin du Cros", wederom loodsachtige gebouwen, verlaten, zinderend in de zon, met een door wind en weer geteisterde reclamebeschildering "Chocolat Menier". Alle deuren afgegrendeld, maar we zien de wateringang (tunnel), totaal overwoekerd en we horen het gemurmel van de beek onder het struweel.

Iets van de hoofdweg af (D 710) vinden we de plaats waar "Le moulin du pont" eens heeft gestaan. We parkeren bij het bruggetje over de Nauze en wandelen enkele tientallen meters naar ons doel, waar een dame aan de beek blikjes zit te beschilderen. Zij schrikt op na ons "bonjour madame", maar blijkt dan allervriendelijkst. Van de oorspronkelijke molen zijn slechts ruïneuze resten over. Ernaast ligt een vriendelijk witgekalkt huisje, waar onze gastvrouw is geboren en getogen. Zij vertelde ons dat de molen aan het begin van deze eeuw is afgebrand en nooit meer is herbouwd. Haar

Le Moulin de Falot

ouders exploiteerden de molen waar noix (walnoten) werden vermalen tot notenolie. Nog altijd een specialité in de Périgord. Haar echtgenoot komt er bij en er ontwikkelt zich een leuk gesprek over "die goede oude tijd". Op een steenworp afstand vinden we "Le moulin Gamot". De bijgebouwen lijken nog in originele staat. De bewoner van het molenhuis blijkt een Hongaar, met domicilie in Lille (Rijssel), die het huis voor vakantie heeft gehuurd. Zijn frans blijkt minder goed dan het onze (en dat zegt wat), maar hij is allerbeminnelijkst als we hem het doel van onze komst vertellen. Bereidwillig toont hij ons de in- en uitstroomopening van de molen en laat ons het interieur

Moulin du Mayne

van het oude deel zien. Van het binnen-aandrijfwerk is niets meer over. Het huis dat boven de oude fundamenteën is gebouwd taxeren wij op een jaar of vijftig. Molen nummer 6, "Le moulin de Jacques", lijkt zo'n achteraf gelegen privé landhuis, dat we het niet wagen deze privacy te verstoren. Het ligt verborgen onder geboomte en er is niemand aanwezig die we kunnen aanschieten. Door dus naar "Moulin du Mayne". De gebouwen lijken in gebruik als drankengroothandel. Weer iets verder stroomopwaarts vinden we de plaats van de oorspronkelijke molen

"Le moulin de Falot". Een grimmig grommende herdershond probeert ons tevergeefs het terrein te laten betreden. De nors uitziende en reagerende bewoner bevestigt dat het hier inderdaad de vroegere molen betreft. De man ontdooit bij het zien van mijn partner en blijkt dan uiterst mededeelzaam. Nee, van een notenmolen was hier geen sprake, er werd vroeger blé (koren) vermalen. Maar noten heeft hij genoeg. Hij neemt ons mee naar zijn schuur waar we zakken en tassen moeten vullen met walnoten van zijn verleden oogst, waarna hij terloops

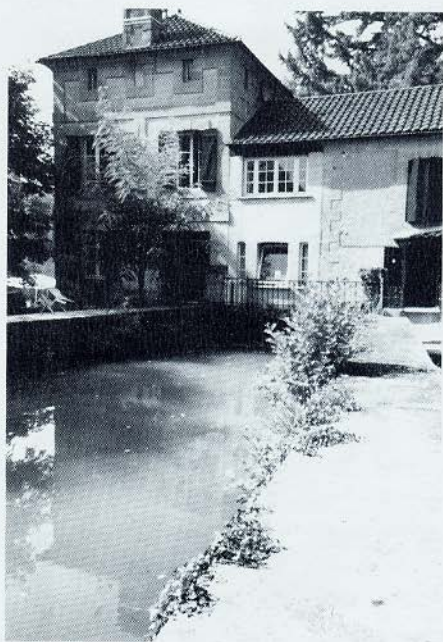
Le Moulin de l'hote

nog de oude wateruitgang van de molen toont. Het door hem bewoonde huis is later op de fundamente van de voormalige molen gebouwd. Een zelfde ervaring doen we op bij "Le moulin de la Pique". Dit twintigste eeuwse bouwwerk doet thans dienst als bureau voor de camping die hier verzezen is en die de naam van deze molen draagt. Het is tevens de woning van de camping-beheerder. Uit- en instroom opening laten zich nog goed traceren. De camping-beheerder wekt hier, in de geest van voorheen, zijn eigen stroom op via een generator in de Nauze.

"Le moulin de l'hote", rechts van de weg vanuit het noorden gezien, blijkt uitgestorven wat mensen betreft, maar kippen, ganzen en konijnen hebben hier letterlijk vrij spel. Het oude molengebouw blijkt deerlijk in verval, maar we ontdekken de overwoekerde inloopopening, die echter nauwelijks als zodanig herkenbaar is. Tenslotte naar "Le moulin de Gaston". Volkomen

verlaten, broeiend in de zon, staat daar het molenhuis met daarnaast de ruïne van de bedrijfsruimte. Desolaat en geheimzinnig ligt het er bij, met rondom aftakkingtjes en zijbeken van de Nauze. Slechts het gezoem van insecten rondom stapels brandhout geeft aan dat hier nog leven is, een omgeving voor het begin van een thrillerfilm.

We besluiten dat dit een waardig einde is van onze Périgord-molen-excursie.

Le moulin de la Pique met uitstroom-opening

Molenbezoek aan Groningen

door vrijwillig molenaar Eddy Freriks, Lommel (België)

In tegenstelling tot vorige jaren ging de jaarlijkse excursie, georganiseerd door de "Levende Molens", afdeling "Kempen" niet door tijdens de Nationale Molendag in Nederland. De tocht werd verplaatst naar een latere datum, namelijk 12-13 juni.

Twee volle dagen molens bekijken onder de deskundige leiding van de heren Yolt IJzerman en W.O. Bakker, in de meest noordelijke provincie van Nederland, met name Groningen en een stukje Drenthe.

Het deelnemersaantal lag laag, zeer laag, in vergelijking met andere jaren. Slechts 18 mensen zouden deze boeiende, prachtige en leerrijke tocht niet missen.

Vertrokken werd vanuit Mol rond 5.25 uur via Turnhout en Meer ging het richting Nederland. Iedereen was stipt op tijd, zodat de vooropgestelde tijdsplanning zeer goed kon worden aangehouden.

De eerste twee molens die aan onze nieuwsgierigheid ten prooi vielen waren gelegen in de provincie Drenthe nl. Zuidlaren (waar we werden opgewacht door onze twee gidsen en mühlenhund Samy) en te Roderwolde. Alhoewel beide molens van het type olieslagmolen waren, esthetisch gezien verschilden ze enorm.

Aan de molen in Zuidlaren, genaamd De Wachter werd nog met zeer veel ijver gerestaureerd. Niet-tegenstaande de molen en het museum nog niet helemaal in orde waren, toch kregen we reeds een mooi beeld betreffende de evolutie van het olie slaan en de industrialisatie door de aanwezigheid van

stoommachine diesel-motor en elektromotor. Volgens mijn mening wordt er evenwel een beetje aan over-restauratie gedaan. Getuigen hiervan waren de gummi-wielen tegen het voeghouten kruiwerk, de ijzeren wentelas voor het bedienen van de heien, de nieuwe vuring, kollergang, slagbank... neen het voelde niet echt.

Woldzigt daarentegen, gelegen te Roderwolde straalde door zijn originaliteit. Hier draaide de oude kollergang nog over een zware gietijzeren plaat, gelegen op een gemetseld verhoog dat dienst deed als doodsbed. Uitgerust met een voor- en naslagwerk kon men in deze oliemolen de geuren, en de aanslag van rook en olie overal waarnemen. Bijzonder fraai waren het oliefilterapparaat, de grote haren, de grote veevoederkoeken en het klokje dat dienst deed als slag-teller. Ook het bakkerijmuseum trok

de nodige aandacht met een video-film over het malen van graan en het slaan van olie. Na een heerlijke kop koffie, aangeboden door de vrouw des huizes, zakten we af naar Groningen. Een provincie die ooit 1.400 molens telde en waarvan er heden nog een 83-tal in bedrijf zijn. We bezochten er enkele prachtige korenmolens, poldermolens en koren pelmolens. (een opsomming zal gegeven worden aan het einde van dit verslag). Meestal waren het statige achtkanten, al dan niet geplaatst op een gemetselde onderbouw met stelling. Een stelling die omhoog gehouden wordt door kraaiepoet schoren en die aan de onderzijde koud tegen het gemet-selde gedeelte zijn aangebracht met daarrond een beugel. Eén zeskant, gelegen te Niebert, werd eveneens bezocht. Bedekt zijn ze met riet of houten planken, meestal geteerd en fraai getailleerd.

Opvallend voor deze provincie, in tegenstelling tot bij ons, zijn de voeghouten kruierwerken en de neutenkruierwerken of sleepkruierwerken. Systemen die zeer eenvoudig blijken en vrij behoorlijk functioneren indien ze tijdig worden voorzien van reusel. Enkele maken gebruik van schapevet.

Vangbalken worden hier gelicht via een wipstok, waarbij de vangbalk aan een hanggareel (balk) wordt opgehangen d.m.v. een keephout aan een duim. Dit in vergelijking tot bij ons de haak en de vang-trommel.

*Jef Druyts uit Balen, beroepsmolenaar op een watermolen, tevens de organisator van deze reis, licht hier de vang op molen **Dijkstra** te Winschoten.*

(Foto: W.O. Bakker, 13 juni 1993)

In één van de molens werd zelfs gebruik gemaakt van een klamp in plaats van een duim.

Het meest voorkomende wieksysteem in Groningen is vast en zeker de zelfzwichting. Bij dit wiekverbeteringssysteem worden de zeilen vervangen door instelbare kleppen (al naargelang de wind-kracht), al dan niet uitgerust met remkleppen en/of stroomlijnneus. (België heeft slechts één molen met dit wieksysteem

namelijk de molen van Mark-Kortrijk, die tevens een haspel-gevlucht heeft). Fokwieken worden ook op enkele molens waargenomen, evenals het traditioneel gevlucht. Als proefwerk over wieksystemen werd De Leeuw, gelegen te Oldehove, aangedaan. Uitgerust met op de ene roede zelfzwichting en verdekking werden op de andere roede Ten Have-remkleppen met stroomlijneus van Bussel voorzien. Deze combinatie was noodzakelijk vermits bovengenoemde molen het nodige vermogen diende te ontwikkelen voor de pelinrichting.

Een pelmolen die nog beroeps-matig in bedrijf wordt gehouden door P. Reitsema, wiens vader De Aeolus (de tweede molen van Oldehove) bemaalde. In deze pelmolens wordt de gerst tot gort gepeld, een proces dat zich afspeelt tussen de bovenste graanzolder en de maalzolder. Gebruik makende van de zachtere zandsteen dient men een hoeveelheid gerst via een schuif in de kuip te laten. De kuip beslagen met een ijzeren plaat met daarin naar binnen toe geslagen gaatjes, zorgt voor een raspeffekt. (omgekeerde trommel van een wasmachine).

Door de middelpuntvliedende kracht (de snelheid van de stenen was zeer hoog) en het stralenscherpstel op de steen wordt de gerst naar de buitenkant van de kuip gedreven en alzo geraspt. Na tweemaal deze behandeling te hebben uitgevoerd verkrijgt men het eindprodukt. Een eind-

produkt dat gebruikt wordt voor het maken van gerstepap, een populair volksvoedsel in dit gedeelte van Nederland, getuige hiervan zijn het groot aantal pelmolens die in deze provincie nog voorkomen. Rijst kan eveneens op deze manier gepeld worden.

Verder bezochten we een aantal poldermolens die meestal in een prima staat van onderhoud verkeerden. De fraaiste molens van dit type waren ongetwijfeld De Dellen uit Nieuw-Scheemda en de "Krimstermolen" te Zuidwolde, beiden uitgerust met twee uit hout vervaardigde vijzels. Ook de veel kleinere polder-

Op molen Dijkstra, v.l.n.r. Johan Teuben, Flip Devoldere, Bredene; Willy Vermaelen, Morkhoven.

(Foto: W.O. Bakker, 13 juni 1993)

molentjes oogden prachtig, niet-tegenstaande er geknoeid was met 't Witte Lam te Zuidwolde. Een ijzeren bovenas opgevuld met beton of cement en een gebroken houten koningspil verstevigd met dikke ijzeren platen en stroppen verpesten het binnengedeelte.

De Jonge Held, gelegen te Leegkerk, had ook dringend hulp nodig: roosterhouten die doorgerot waren en een kap die niet waterdicht was, zorgden voor waterinsijpeling in de gehele kapzolder. Restauratieplannen zijn echter in het vooruitzicht gesteld.

Bijzonder was ook molen Dijkstra in Winschoten door de aanwezigheid van vier koppel maalstenen en twee pelstenen.

Stof genoeg dus ter discussie voor de zaterdagavond. Na een stevige maaltijd in een gezellig, fijn, goed gekozen hotel werd die avond nog vele uren gemalen, gepeld, olie geslagen en vele molens gerestaureerd bij een goed glas, al naargelang ieders keuze.

Tot slot mogen we niet nalaten de heer Yolt IJzerman te bedanken voor de rondleiding in deze provincie, evenals de heer Bakker, zelf ook vrijwillig molenaar, die in zijn eigen Groningse taaltje de sympathie van alle molenaars en molenarinnen wist te winnen, en die ons niet alleen van de molens liet genieten, maar ook van deze prachtige streek, zijn oorsprong en ontstaan.

Bezochte molens 12 juni

Zuidlaren,	olieslagmolen en korenmolen "De Wachter"
Roderwolde,	olieslagmolen en korenmolen "Woldzigt"
Niebert,	korenmolen
Grijskerk,	poldermolen met vijzel "Westerhorner"
Oldehove,	koren- en pelmolen "De Leeuw"
Oldehove,	korenmolen "Aeolus"
Feerwerd,	koren- en pelmolen "Joeswert"
Wetsinge,	koren- en pelmolen
Leegkerk,	poldermolen met vijzel "De Jonge Held"

Bezochte molens 13 juni

Noorderhogebrug,	korenmolen "Wilhelmina"
Zuidwolde,	poldermolen met vijzel "t Wit Meulentje"
Zuidwolde,	poldermolen met vijzel "Krimstermolen"
Slochteren,	poldermolen met vijzel "Fraeylemolen"
Slochteren,	poldermolen met vijzel "Grote Polder"
Nieuw Scheemda,	poldermolen met twee vijzels "De Dellen"
Winschoten,	koren- en pelmolen, Molen Dijkstra
Winschoten,	koren- en pelmolen, Molen Berg
Gieten,	koren- en pelmolen "Hazewind"

Korenmolen te Grootegast (1)

door W. Haan

In het onderstaande verhaal worden enige historische gegevens over de pel- en korenmolen te Grootegast belicht. Een gedeelte van het onderachtkant is thans nog aanwezig. De molen stond aan de Grootegaster Tocht bij de zogenaamde Klap(brug). In deze Zelfzwichter het eerste deel. Het tweede gedeelte kunt u in de volgende Zelfzwichter lezen.

In de buitenmuur boven de ingang is een steen gemetseld, waarop staat te lezen: "In het jaar 1847 is deze molen gesticht door M.G. Visser en vrouw A.K. Brinkman gebouwd door J.F. Ritzema."

Melle Garmts Visser werd geboren in 1814. Hij was een zoon van Garmt Jans Visser, van beroep snikkevaarder/veerschipper, die op 12 Mei 1814 te Grootegast overleed. Garmt Jans Visser was getrouwd met Ebeltje Harmannus ten Hoorn, in leven kasteleins, herbergiersche te Grootegast en overleden op 13 October 1834. Zij woonden op de plaats waar nu het café Visser staat. Melle Garmts is in zijn jonge jaren lichtmatroos. Op 27 Maart 1839 gaan Melle Garmts, inmiddels getrouwd met Annechien Klaassens Brinkman en zijn broer Jan Garmts Visser naar de notaris om de erfenis van hun overleden ouders te delen. De erfenis bestond uit een behuizing met schuur, gewaardeerd op f 2500,-; een 1/2 trekschuit, gewaardeerd op f 4000,-; huismebelen en verdere losse goederen ter waarde van f 1000,-. Bij deze verdeling erft Melle Garmts de behuizing met schuur, grond en tuin. Zijn

broer Jan Garmts: de trekschuit varende van Grootegast op Groningen en vice versa, met het regt van veer en alle verdere regten daaraan verbonden en met al hetgeen daarbij behoort, thans liggende te Grootegast.

In het voorjaar van 1846 heeft Melle Garmts Visser, veerschipper, een verzoek gericht tot de Gedeputeerde Staten van Groningen om een pelmolen te mogen bouwen achter zijn woning (herberg) in de tuin aan de Hoofdvaart. Hij moest om een molen te mogen bouwen vergunning hebben van G.S. omdat een wet van 28 Maart 1833 dat bepaalde. De wet tot invoering van accijns op het gemaal. Het was toen al niet anders dan nu. De toenmalige regering had tot dekking van de uitgaven het recht om nadere wettelijke bepalingen te maken tot aanvulling van de geldmiddelen. In 1833 deed ze dat door o.a. een belasting in te voeren op het gemaal (het malen van graan tot meel). Alle maalwerk was echter niet belast. Alleen voor het malen van tarwe of rogge tot meel voor het bakken van brood moest belasting worden betaald. Het tarief was voor 50 kg. tarwe f 2,-, voor 50 kg spelt (een

tarwesoort) f 1,60 en voor 50 kg. rogge f 0,60, te betalen aan de Rijksontvanger voordat het graan naar de molen werd gebracht. De Rijksontvanger schreef dan een geleidebiljet waarop werd vermeld, de soort graan, de hoeveelheid van het belaste graan in gewicht (kg.) en van het onbelaste graan in hoeveelheid (hl), het aantal en de merken van de zakken waarin het graan vervoerd werd en de molen waar het zou worden gemalen. Om fraude tegen te gaan moesten de zakken met olieverbod gemerkt zijn. Onbelaste granen waren boekweit, gerst, haver, erwten, wikken en bonen. Als het graan gemalen was moest de molenaar op het geleidebiljet vermelden de dag, datum en uur waarop het meel terugging naar de eigenaar en wel met ze inkt. Voor molenaars, die niet konden schrijven, verstrekke de overheid speciale merken en stempels. Als een partij tarwe of rogge gedeeltelijk bestemd was voor veevoeder (waarvoor geen belasting verschuldigd was), dan werd op de molen dat gedeelte vermengd met droog zand, 1 1/4 kg per 50 kg graan. Er moesten in de molen maten en gewichten (8 stuks) aanwezig zijn ter bepaling van de hoeveelheid. De molen mocht niet malen voor zonsopgang en na zonsondergang tenzij de Rijksontvanger goedkeuring had verleend. Iedere afwijking van de bepalingen in de wet werd met geldboete bestraft, zelfs moest de molenaar tussen de f 100,- en de f 400,- (naar de grootte van de molen) als zekerheid stellen bij de overheid voor de eventuele te betalen boetes tengevolge van overtreding van de wet op het gemaal. De beambten hadden ook des nachts vrije toegang tot de molen

voor het doen van onderzoek.

De molenaar moest opgave doen van zijn medewerkend personeel, de ligging van hun woning etc. want ook deze waren aan het onderzoek en de peiling der beambten onderworpen, zelfs het gedeelte van de woning dat door een ander werd bewoond. Ten gerieve van de boeren moest het kantoor van de Ontvanger op Zondag twee uren geopend zijn. Niemand mocht een heimelijke molen of handmolen hebben. Op het verzoek van Melle G. Visser hebben G.S. inlichtingen gevraagd aan het gemeentebestuur van Grootegast, want op 30 April 1846 om 4 uur is er op het gemeentehuis te Grootegast een zitting waarbij bewoners en eigenaars van de naast belendende gebouwen van M.G. Visser zijn uitgenodigd hun gevoelens uit te spreken ten aanzien van het voornemen van M.G. Visser om in zijn tuin achter zijn woning een pelmolen te laten bouwen. Eén der boeren verklaart geen bedenking te hebben maar toch te vrezen voor het schrikken van zijn paarden door de draaiende molenwieken als hij langs de Oostkant en nog meer als hij langs de Westkant van de molen naar zijn land moet. Als er al een vergunning tot bouw zal worden afgegeven verlangt hij dat de molen noch met riet noch met stro gedekt zal wezen. Een paar boeren ter zitting gekomen als mede-eigenaren van de Hoofdvaart verklaren geen bezwaar te hebben tegen de bouw van de molen als ze maar niet belemmerd worden in hun rechten, die ze hadden verkregen bij de aankoop van de Hoofdvaart. Bij het verslag van deze zitting doet het gemeentebestuur een begeleidende brief waarin zij

verklaren ook geen bedenkingen te hebben tegen het voornemen van M.G. Visser mits hij zorgde dat de molen op een genoegzame afstand der publieke weg worde gebouwd en dat daardoor of door het uit-oefenen van het bedrijf van pelmolenaar geen hinder aan de passage der publieke weg noch der daarbij gelegen klapbrug wordt toegebracht, en hij verplicht worde, voor zoveel mogelijk te zorgen, dat daar dan geen ongelukken ontstaan. De G.S. hebben een nadere uitleg gevraagd omtrent de rechten van de eigenaren van de Hoofdvaart want op 4 Juni 1846 schrijven enige boeren (mede namens andere eigenaren) een brief aan het gemeentebestuur dat zij bij aankoop van de Hoofdvaart in Juli 1826 van de erfgenamen van G. Alberda van Menkema, getrouwd met vrouwe E.A. de Hertoghe van Feringa, het recht hadden verworven van vrije doorvaart en het gebruik der wallen (o.a. voor het vervoer per schip van

turf uit het veengebied ten Zuiden van Grootegast en omstreken). Ook blijkt uit deze brief dat een maand eerder (Juni 1826) Ebeltje Harmannus ten Hoorn, de moeder van Melle G. Visser en consorten van de erfgenamen Alberda/Feringa hebben gekocht het regt om met hunne trekschuit, varende van Grootegast op Groningen, en terug, te passeren, zoo dikwerf de eigenaren van die trekschuit zulks zullen verkiezen, het Hoofddiep van Lucaswolde (zijnde de Grootegaster Hoofdvaart) naar het Provinciaal Groninger Trekdiep op Strobos, met het regt om met hun snikpaard van de Boeksteder til tot aan Grootegast op den wal van het trekdiep en op den wal van de vaart tot aan Grootegast te mogen rijden. De eigenaren van de Hoofdvaart vervolgen verder: dat Melle G. Visser geene andere regten hoege-naamd heeft op de voorzeide wallen van de Hoofdvaart en zich dus aan de gemaakte bepalingen van zijne voorgangeren moet onderwerpen en dat de eigenaren van de Hoofdvaart verlangen, dat de bewuste pelmolen, bij aldien tot de stichting verlof zal worden verleend, zoo verre van de vaart zal worden geplaatst, dat daardoor geen de minste hinder aan het vrije gebruik en passage der wal aan de eigenaren, alsmede geen beletsel aan de scheepvaart worde toegebracht, blijvende zij, voor zoo verre nodig, protesteren tegen al het geen daartegen zal worden ondernomen.

Op 11 Juni 1846 stuurt het gemeentebestuur van Grootegast de brief van de eigenaren door naar de Gedeputeerde Staten van Groningen. Op 7 Juli 1846 verleent de Minister van Financiën aan Melle G. Visser vergunning om zijn

pelmolen te bouwen onder voorwaarde dat de molen op een goede afstand van de weg wordt gebouwd, dat de molen geen hinder aan de scheepvaart en aan de wal veroorzaakt en dat de molen niet met riet of stro maar met hout of een andere harde bedekking wordt bedekt, en dat hij binnen 1 jaar zijn molen moet hebben gebouwd. Aan de voorwaarden zal hij zonder moeite hebben kunnen voldoen en de bezoekers van de herberg van de fam. Visser aan de Hoofdvaart zullen in die dagen, toen de vergunning werd verkregen, hebben kunnen profiteren van de goede stemming van de herbergier/veerschipper. Eén inwoner van Grootegast zal echter niet in een goede stemming zijn geweest. Het was een bakker/molenaar, die in Grootegast (omgeving Hoflaan) een niet al te beste kleinere korenmolen had, een zogenaamde standermolen. Volgens van Dale: een windmolen op een voetstuk, op een staander van balk- of metselwerk, gewoonlijk op een heuvel-tje. Deze molen was in verval, wat uit een door hem later ingediend verzoek blijkt. Wat zou Melle Garmts Visser hebben kunnen bewegen om als herbergier en schipper op een trek-schuit een korenmolen te stichten? Enige redenen zouden kunnen zijn:

1. De korenmolen van eerder genoemde bakker was in verval. Deze bakker maalde ook het meel voor andere bakkers, zelfs wel voor de bakker(s) van Lutjegast en Sebaldeburen. Het zal niet aantrekkelijk geweest zijn voor de bakkers om voor hun grondstof (meel) afhankelijk te zijn van een collega/concurrent. Het was een vervallen molen, er zal dus wel eens iets kapot zijn geweest, of het meel was gebrekkig gemalen. Er waren tijden

van windstilte en het laat zich licht raden voor wie dan een eventueel nog aanwezig voorraadjie meel was. In de herberg van de fam. Visser heeft Melle Garmts hier ongetwijfeld van vernomen.

2. Uit de verslagen van de Kamer van Koophandel van de jaar 1845, 1846, 1847 blijkt dat de aardappel oogst in die jaren slecht tot mislukt was. Voor het dagelijks voedsel waren de mensen dus veelal aangewezen op het graan. Tarwe en rogge werden tot meel gemalen voor het brood. Om gerst voor consumptie te gebruiken moet ze eerst van de schil worden ontdaan om gort te verkrijgen, het zogenaamde pellen. Uit de eerder genoemde verslagen van de Kamer van Koophandel blijkt dat in deze jaren juist veel gortpellerijen werden opgericht, zelfs in die mate dat de K.v.K. waarschuwt dat dit voor de ondernemers niet goed kan gaan. Melle Garmts heeft vrij zeker gedacht van deze nog goede tijd voor pelmolens een graantje mee te pikken.

3. Ook zal er in de herberg wel door boeren geklaagd zijn over de maalderij van de bakker (verval etc.). Het laat zich voorstellen dat ze hun graan liever lieten malen bij een molen naast een herberg. Als het graan werd gemalen moesten zij toch een tijdje wachten in het geval dat ze het meel op de terugweg direct wilden mee-nemen. Ze konden zich dan verpozen in de herberg.

4. Het kan ook zijn dat de standermolen van de bakker/molenaar reeds was afgekeurd want uit de brief van de Minister van Financiën van februari 1847 waarbij hem toestemming wordt verleend tot de bouw van een nieuwe 8-kant korenmolen,

blijkt dat hij een afgekeurde standaard-molen had. In ieder geval blijkt uit de correspondentie tussen het gemeentebestuur van Grootegast en de Gedeputeerde Staten dat Melle Garmts reeds in Juli/ Augustus een verzoek heeft ingediend om in zijn te bouwen wind-pelmolen ook rogge- en weitstenen te mogen leggen. In het eerste verzoek had hij gevraagd om een pelmolen te

mogen bouwen om hiermede gerst tot gort te pellen. Hij gaat nu verder in het benutten van de mogelijkheden om de molen rendabel te maken door het verzoek om in de molen een koppel stenen te mogen leggen waarmee hij ook tarwe en rogge tot meel kon vermalen ten gerieve van bakkers en boeren.
(wordt vervolgd)

Over een molenverzameling

door C.E. van der Horst

●1. Uit België ontvingen wij: G.K. Kockelberg "Windmolens van het Waasland". Een dun boekje in brochure-vorm, uitgegeven door de Studiekring Ons Molenheem - 27 pagina's. Het bevat afbeeldingen van reproducties uit tijdschrift-artikelen uit 1931. Voorzien van de authentieke tekst. Van de twintig afgebeelde windmolens zijn er nog vier bestaand. Omdat de afbeeldingen zijn overgenomen uit een tijdschrift van weleer, is de kwaliteit erg achteruit gegaan. Vaak zijn het niet meer dan silhouetten. De brochure is uitgegeven door de Studiekring 'Ons Molenheem' - Breeërsteenweg 124 - 3640 Kinrooi. Aan leden wordt het gratis toegestuurd.

●2. Bij de Studiekring 'Ons Molenheem' (zie hiervoor) verscheen eveneens weer een vervolg op hun publikaties van kadastergegevens. Thans verscheen "Kadastergegevens: 1853-1985 - Brabantse wind- en watermolens, deel 4: arrondissement Leuven (A-L)". 67 pagina's met illustraties. Voor de echte historie-vorsers zijn deze delen van groot nut. Ook dit boekje is onder de leden van de studiekring gratis verstrekt. Andere geïnteresseerden kunnen informatie inwinnen te Kinrooi (adres zie vorige beschrijving).

De Königsmühle te Seelenfeld is koploper bij de molenbeschrijvingen uit de kreis Minden-Lübbecke. Het begin van een lange serie, voor een lage prijs!

(Foto: collectie C.E. van der Horst)

●3. Van onze zuiderburen maken wij thans de overstap naar onze oosterburen. De vele gerestaureerde molens in de Kreises Minden-Lübbecke krijgen per molen een historische beschrijving. Dat wordt dus ter zijner tijd een hele serie. De eerste molen die wordt beschreven is de **"Königsmühle Seelenfeld"** door W. Brepohl. Het keurig verzorgde boekje beslaat 20 pagina's en is op de omslag voorzien van een kleurenfoto en in de tekst zijn zwart/wit foto's afgebeeld. Op de laatste pagina is een doorsnee-tekening geplaatst. Men kan zich op de boekjes abonneren voor de prijs van DM 3,- incl. porto en verpakking. Een zeer redelijke prijs per stuk, voor wat een mooie serie lijkt te worden! Inlichtingen: Mühlenverein - Portastraße 13 - 495U MINDEN (Duitsland).

●4. De ARAM is de Noord-Franse molenvereniging die zich nu al twintig jaar daadwerkelijk inzet voor het behoud van de Franse wind- en watermolens in dat gebied. Een gebied dat ook wel wordt aangeduid met Frans-Vlaanderen. Het boek is geschreven door Jean Bruggeman en de titel is "Nos Moulins... 20 ans déjà!" (1973-1993) Het behandelt in 88 pagina's en alle afbeeldingen in kleur, alle 37 wind- en watermolens welke in de laatste twintig jaar zijn gerestaureerd. Een mooi kijkboek over een schitterend resultaat! Formaat 21x29,7 cm. Degelijk gecartonneerd. Prijs bedraagt 205 Fr. (± f 70,-) incl. porto

ISBN 2-9501655-1-6. Aantal exemplaren 2800. Verkrijgbaar bij ARAM N/P de C. Rue Albert Samain - 59650 Villeneuve d'Ascq (Frankrijk).

●5. Ook in Frankrijk, in 1992, verscheen een soort toeristengids van Annie Candoré "Guide des moulins en France" In 258 pagina's wordt alfabetisch per Region een opgave verstrekt van watermolens, windmolens museum-molens en horeca-molens. Vele honderden molens worden genoemd, dikwijls met een korte historische beschrijving en soms voorzien van een afbeelding. Voor de vele Nederlanders die Frankrijk als toerist bezoeken is voor de molenliefhebbers onder hen, dit een leuke gids waar heel wat wetenswaardigs uit te halen is. De prijs van dit boek is 100 Fr. - ISBN 2-7058-0218-5. Editeur Pierre Horay - Paris

●6. In "West-Frieslands oud & nieuw" het 60e jaarboek van het Historisch genootschap Oud West-Friesland, vinden wij een artikel van V.J. Nobel met als titel: Korenmolen "De Hoop": sedert 1641 in de Poelen te Oude Niedorp. Het geïllustreerde artikel is te vinden op pagina 63 t/m 72. De prijs van het jaarboek zal zo ongeveer tegen de veertig gulden liggen. Inlichtingen: Postbus 2125 - 1620 EC Hoorn

●7. Naar aanleiding van de voltooiing van de restauratie van De Eenhoorn in juli 1993 werd door de Gemeente Haarlem een boekje uitgegeven op A-4 formaat met als titel **"De Eenhoorn paltrok-houtzaagmolen"** door Leo Middelkoop. Het boekje, voorzien van veel fraaie foto's, behandelt de geschiedenis de restauratie's, de constructie en de andere vier overgebleven paltrokmolens in ons land (waarvan De Held Jozua te Zaandam staande stervende is....) Het is een keurig verzorgde uitgave, 17 pagina's groot en de prijs is f 10,-. Het is te bestellen door overschrijving van f 10,- op gironummer 4940372 t.n.v. de Stichting Molens Zuid Kennemerland te Haarlem o.v.v. "boekje De Eenhoorn".

Drievenmeulen in Steenvoorde
(Frans Vlaanderen) door ARAM
gerestaureerd.

Afbeelding uit het boek "Nos Moulins"
(Foto: collectie C.E. van der Horst).

Paltrok De Eenhoorn te Schalkwijk (bij Haarlem) nog in slechte staat op 7 november 1964.
(Foto: C.E. van der Horst)

Meelmolen De Hoop te Oude Niedorp
(Foto: C.E. van der Horst, 2 januari 1965)

●8. Owen Ward "French millstones"
Notes on the millstone industry at La Fertésous-Jouarre - is een TIMS uitgave uit 1993 over de geschiedenis van de Franse maalstenen industrie. Het is een omvangrijke brochure geworden van niet minder dan 75 pagina's en rijkelijk van illustraties voorzien. Formaat A-4. Dat het voorgoed voorbij is met de Franse stenen bewijst wel de laatste foto in dit geschrift waar in de kade van de dorpshaven honderden stenen dienst doen als dijkverzwaring..... TIMS-leden ontvangen dit boek gratis. Andere geïnteresseerden kunnen inlichtingen verkrijgen bij TIMS p/a Nieuwevaart 21, 5161 AN Sprang-Capelle.

HET OMMELANDER ANTIQUARIAAT

geschiedenis, topografie en literatuur
Groningen-Friesland-Drenthe

in- en verkoop van boeken en
prenten

catalogus op aanvraag

Cornelis Albertsstraat 2
9901 EJ APPINGEDAM
tel: 05960-28166

Oost-Groninger Molendagen

7 mei	molens in Winschoten	4 juni	molen in Oude Pekela (onder voorbehoud)
12 mei	molen in Noordbroek	18 juni	molens in Veelerveen, Vrieschelo, Weddermarke
21 mei	Bourtange, Ter Haar	26 juni	molens in Oost-Groningen
28 mei	molens in Ganzedijk, Appingedam, De Groeve		

Nieuwe leden

G. Bijnsdorp-v.Thienen	Berg-Urmond	A.M. Omlo	Groningen
M. Bos	Uithuizen	J.O. Oosterhof	Ten Boer
D.J. van Bos	Noordhorn	D.P. Oterdoom	Groningen
J. Deen	Groningen	R.W. Scheltens	Delfzijl
J.J. Groenbroek	Scheemda	R.R. Scherer	Vierhuizen
B. de Haan	Uithuizermeeden	J.J. Schuurman	Garrelswaer
J. Heeres	Bangkok	H.J. Smit	Uithuizen
J.J. Hoetjer	Groningen	Fam. Stephanus	Uithuizen
C. van Hoogen-Brink	Zuidhorn	E.J. Swijghuizen	Ulrum
A.J. IJbema	Noordhorn	J. van Tongeren	Uithuizen
H. Lammers	Vierhuizen	M. Tromp	Vierhuizen
H.J. Louwes	Vierhuizen	E. Ubels	Groningen
		V.V.V. Grijpskerk	Grijpskerk
		E.J. Verburg	Loenen a/d Vecht

Het Molenwinkeltje

Onderstaande artikelen zijn bij onze vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de fam. Dijk, Aduarderdiep 3, 9983 TG DEN HAM (Gr.), telefoon 0 59 03-17 22.

Bij toezending worden de verzend- en portokosten in rekening gebracht. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van de bestelde artikelen, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld. De letter/cijfer kode is de bestelkode.

MOLENANSICHTKAARTEN (zwart/wit, per serie 12 stuks) *f* 10,-.

MA03 serie C

De Hoop	Garsthuizen
De Leeuw	Zeerijp
De Palen	Westerwijtwerd
Eben Haëzer	Enumatil
Zeskante molen	Niebert
Nieman's molen	Veelerveen
De Biks	Onnen
De Hoop	Haren
Grootepoldermolen	Slochteren
De Noordstar	Noordbroek
Grote Geert	Kantens

MA04 serie D

De Hoop	Kropswolde
Hollands Welvaart	Mensingeweer
Noordmolen	Noordbroeksterhamrik
De Leeuw	Oldehove
De Meeuw	Garnwerd
Entreprise	Kolham
De Jonge Jan	Uithuizen
De Ster	Winsum
Eureka	Wetsinge
Freylemamolen	Slochteren
De Dellen	't Waar

THEEPELTJES

TH01 Molenaafbeelding in diverse typen op steel *f* 4,-.

TH02 Verzilverd, met ovale of ronde delfts blauwe molenaafbeelding *f* 5,-.

STICKERS

ST01 Met embleem Vereniging Vrienden van de Groninger Molens *f* 1,-.

ST02 Met afbeelding van een Groninger Molen *f* 1,-.

MOLENBOUWTEKENINGEN (schaalmodellen)

BT01 Standerdmolen *f* 10,-.

BT03 Stellingmolen *f* 12,50

BT02 Wipmolen *f* 10,-.

BT04 Spinnemolentje *f* 5,-.

BT05 KARTON BOUWPLATEN (diverse modellen) vanaf *f* 7,50

BP01 BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) *f* 10,-.

LB01 LESBRIEF over molens *f* 1,-.

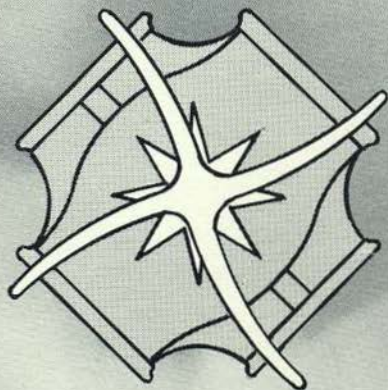
MT01 MOLENTEGELTJES *f* 5,-.

LF01 LUCIFERS (in doosjes met molenaafbeelding) Verpakt per 9 stuks *f* 2,50

BR01 BROCHURE Zelfzwichter

40 pagina's informatie in gekleurde omslag *f* 2,50

ZZxx DE ZELFZWICHTER (verschenen nummers) tot nr.20 *f* 2,00, vanaf nr.21 *f* 2,50

**Vereninging
Vrienden
van de
Groninger
Molens**

Postbus 213
9700 AE Groningen